

ریشه‌های انقلاب ایران

○ باری رابین

ترجمه: منصور چهرازی

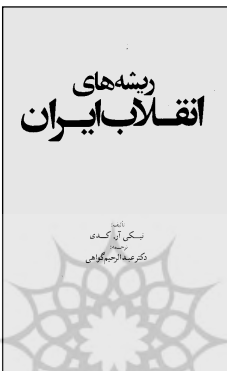
«در سال ۱۹۷۷ م / ۱۳۵۶ ش. مجموعه‌ای از عوامل نظیر رکود اقتصادی تورم، افزایش بیش از حد جمعیت شهری، سیاست‌های دولت که به طبقات بازاری شدیداً لطمه وارد می‌ساخت، اختلاف چشمگیر سطح درآمد، مصرف‌زدگی آشکار طبقه ممتاز جامعه به سبک غربی، و بالاخره فقدان آزادی و مشارکت سیاسی برای مردم، توسط اکثریت افراد در سطح گسترده‌ای احساس گردیده و پیش‌بینی‌های متعدد دوتاییان که «مدن بزرگ» در چشم‌انداز و به سهولت قابل حصول است را به یک دروغ بزرگ مبدل می‌ساخت» (ص ۱۸۱ متن انگلیسی - صص ۷۴-۷۳ متن فارسی)

حتی بدون درک اهمیت و درستی عامل مذهبی، کدی تمایل دارد که مذهب را به عنوان بازتاب رشته‌های ناخردنی‌ها ببیند که در ریشه‌های خود یک ملی‌گرایی سیاسی و فرهنگی داشتند. به طور مثال، در بحث «فکر سیاسی» و فرهنگ درمی‌یابد که «بررسی اجمالی فکری سیاسی ایران از اواخر قرن نوزدهم، آن‌چنان که گذشت، ظهور مکرر بارهای موضوعات مشابه را نشان می‌دهد که غالباً، هم در میان متفکرین مذهبی و هم غیرمذهبی به چشم می‌خورد. یکی از مهم‌ترین این موضوعات، خدیت با امپریالیسم، به همراه آزاد کردن ایران از سلطه اقتصادی و فرهنگی غرب است» (ص ۲۲۹ متن انگلیسی - صص ۳۲۸ متن فارسی). دراین خصوص کدی چنین نتیجه می‌گیرد: «با وجود آن که بسیاری از روش‌های انجام کار و سیاست‌هایی که بعد از انقلاب در ایران اعمال گردیده غلط و باعث شکست خود بوده‌اند، انسان می‌تواند آرزوی بسیاری از مردم ایران را در به نمایش گذاشتن رهایی خود از زیر نفوذ خارجی‌ها و روش‌های آن‌ها، و ایجاد یک اقتصاد، جامعه و فرهنگ مستقل از نفوذ کشورهای غربی، و با وابستگی متقابل به آن‌ها، با اختیار و انتخاب آزادانه خود مردم برک نماید.» (ص ۲۷۶ متن انگلیسی - صص ۴۰۴ متن فارسی).

به طور آشکار، گاهی اوقات، کتاب با بسیاری موضوعات خاص که ممکن است موردسندناظر فعل نباشد و عباراتی که بنا به ضرورت خلاصه شده‌اند، خواننده را به اشتباه می‌اندازد. بنابراین، برای درک درست، نیاز به «استاد» یا مطالعه دقیق‌تر کتاب است. با بررسی آن چه در این کتاب انجام گرفته، تصور نمی‌رود که شخص دیگری توانسته باشد بهتر از این، مقدمه‌های بر تاریخ ایران، ایدئولوژی و سیاست‌های این کشور، بنویسد.

۱۹۸۲

Iraniana Studies, Volume XVII, number 4, Autumn, ۱۹۸۲

منوجه شدم که این کتاب برای دانشجویان مطلوب و قابل فهم است.

وی با تئری موزون و قلمی بی‌طرفانه به دوره‌های برآشوب پرداخته و در فصل مقدمه، به صورت کوتاه، شرح وقایع تا قرن هجدهم را ارائه می‌نماید. در ادامه، طی چهارفصل بعد به ترتیب، «جامعه در قرن نوزدهم»، «تاریخ سیاسی قاجار»، «پس‌زمینه «انقلاب مشروطه» و «سلطنت رضاشاه» را مورد بررسی قرار می‌دهد و در بخش‌هایی به بروز «انقلاب اسلامی» می‌پردازد. فصل بعد، راجع به یک تئوری سیاسی در مورد ایران است که شامل مقاله‌ای تحقیقی و ارزنده از یان ریشار Yann Richard درباره «فکر سیاسی مذهبی جدید» می‌باشد. در انتها، فصلی در مورد «انقلاب اسلامی» تا ماه مارس ۱۹۸۱ است که با اشاراتی به برکناری قریب‌الوقوع پنی‌صمد به پایان می‌رسد. مشکل است در چنین کتابی از درک حوادثی که در گذشته روی داده، بتوان خودداری نمود. نویسنده این کتاب، تمام حوادث پیش از انقلاب اسلامی را مقدمه و پیش‌درآمدی بر وقوع آن می‌داند و از بیان اعتقاد به این مسأله، خودداری نمی‌کند. در عین حال، بررسی چندجانبه‌ای، وی، خود تصحیح‌کننده‌ای مفید است. به عنوان مثال، وی دوره قبل از انقلاب اسلامی را بدین گونه خلاصه می‌نماید:

پیش از این، در بیشتر دروس مربوط به تاریخ خاورمیانه، همواره از ایران به عنوان موضوعی حاشیه‌ای سخن به میان می‌آمد. آنچه که موضوع اصلی مطالعه را تشکیل می‌داد، حوادث سیاسی حکومت‌های عثمانی و عرب بود و ایران، بین این دو قرار می‌گرفت. در هر حال، امروزه همه چیز تغییر یافته است. انقلاب، بحران گروهان‌گیری و حوادثی که متعاقب آن روی داد، سبب گردید تا این کشور سخت موردتوجه آمریکاییان، به ویژه دانش‌پژوهان این کشور قرار گیرد. مباحثات مربوط به نقش اسلام در سیاست، طبیعت توسعه اقتصادی و موضوعات دیگر، به شکل گسترده‌ای ایران را به پدیده‌ای مهم و قابل توجه برای متخصصان و دانش‌پژوهان تبدیل نمود.

در نتیجه، نیاز به متنی قابل مطالعه در قالب یک جلد کتاب درباره تاریخ ایران احساس گردید. این چنین کاری، مشکلات خاص خود را در بردارد. به عنوان خلاصه‌ای از تحقیقات موجود که برای معرفی این موضوع به مبتدیان نوشته می‌شود چنین کتابی بیشتر کاری ترکیبی است تا کاری مشخصاً بکر. از آن‌جا که این کار محدوده وسیعی را دربر می‌گیرد و موضوعات متعدد و خاصی را موردتوجه قرار می‌دهد، احتمالاً موجب ناخردنی کسانی می‌شود که در مورد هر یک از آن موضوعات تخصصی دارند. در عین حال، نویسنده باید راجع به هر یک از موضوعات دانش کافی داشته باشد تا بتواند کار مفقول و سنجیده در نامی جوانب و زوایا انجام دهد.

در مورد مطلب اخیر، یعنی احاطه بر موضوعات مورد تحقیق، پروفیسور نیگی کدی از «U. C. L. A» واحد صلاحیت کافی است. وی دانشجویمان زیادی تربیت نموده که هر یک از آنان توانسته‌اند این حوزه تحقیق را برابرات سازند. آثار خود، او، شامل مجموعه‌ای از سوالات درباره تاریخ ایران، از تحقیقات گسترده گرفته تا مقالاتی در مورد موضوعات مذهبی، سیاسی و اقتصادی است. همچنین، وی مولف چندین مجموعه بوده که سبب فراهم آمدن اطلاعات و تفسیرهای مهمی گردیده است. لازم به ذکر است که در آینده‌ای نه‌چندان دور نیز شاهد مجموعه‌های دیگری از وی خواهیم بود.

اکنون، پروفیسور کدی موفق به تالیف کتابی گردیده که نه‌تنها دربردارنده جزئی‌ترین مسائل در محدوده سیاسی و تاریخی است، بلکه با روشی صحیح و جدید به عوامل توسعه اقتصادی، اجتماعی و روشنفکری پرداخته و به نقش زنان در دوره‌های مختلف توجه بسیار دارد. پس از چند بار تدریس کتاب «ریشه‌های انقلاب» در کلاس‌های مختلف،